НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА

УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На основу Одлуке Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду бр. 2339/1 од 1.10.2014. године, а у складу са чланом 65 Закона о високом образовању Републике Србије и чланом 116 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду, изабрани смо у Комисију за припрему извештаја о кандидатима који су се јавили на конкурс за избор **доцента за ужу научну област Скандинавистика, предмет Скандинавистичка лингвистика** у могућности смо да Већу поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

На конкурс, објављен у листу *Послови* бр. 591 од 15.10.2014. године, за звање и радно место доцента за ужу научну област Скандинавистика, предмет Скандинавистичка лингвистика, пријавио се један кандидат – **др Доријан Хајду**, асистент за ужу научну област и предмет Скандинавистика на Групи за скандинавске језике и књижевност Катедре за германистику Филолошког факултета у Београду.

Доријан Хајду је уз пријаву на конкурс приложио и биографију, библиографију и фотокопију уверења о одбрањеној докторској дисертацији.

Биографија

Доријан Хајду је рођен 30.4.1980. у Београду где је завршио основну и средњу школу. Студије скандинавских језика и књижевности завршио је 2004. године на Групи за скандинавске језике и књижевност Катедре за германистику Филолошког факултета у Београду. На Групи за скандинавске језике и књижевност запослен је од октобра 2006. године као сарадник у настави, а од фебруара 2012. као асистент за ужу научну област и

предмет Скандинавистика. Током додипломских, мастер студија и докторских студија боравио је неколико пута на стручном усавршавању и стручним скуповима у Шведској (2001. и 2008. године), а на Универзитету у Стокхолму и Универзитету у Упсали је током 2012. године одржао више предавања у својству истраживача и гостујућег предавача. Мастер рад под називом „Комбинације речи и њихове колокативне особине у српском и шведском језику – контрастивна анализа на основу асоцијативног теста“ одбранио је 2009. године на Филолошком факултету у Београду, чиме је стекао академски назив мастера. Дана 17.7.2014. кандидат је на Филолошком факултету Универзитета у Београду стекао академски назив доктора филолошких наука одбранивши докторску дисертацију под називом „Нестандардни говор у шведском и српском: упоредна социолингвистичка и семантичка студија“ (Комисија за преглед оцену и одбрану наведене докторске дисертације: др Зорица Ковачевић, доцент (ментор), др Весна Половина, редовни професор, др Јелена Филиповић, редовни професор, др Борко Ковачевић, доцент).

У досадашњем ангажману на Групи за скандинавске језике и књижевност Доријан Хајду је држао вежбе из предмета Савремени шведски језик Г, Савремени шведски језик П, Практикум из скандинавистике I, Социјално раслојавање језика.

Учешћа на научним скуповима

Досада је др Доријан Хајду учествовао на више научних скупова –

<u>са рефератом:</u>

- <u>Хајду, Доријан</u>: Сопствена дисфемизација – о разлозима за употребу увредљивих термина за сопствену групу (Ниш, мај 2013. године).

<u>са рефератом у коауторству:</u>

- Бабић, Данијела/<u>Доријан Хајду</u>: Више преводилаца – један превод. О техникама рада на заједничком преводу и најчешћим недоумицама при превођењу са шведског на српски језик (Београд, 27-29. септембар 2013. године).

Библиографија

Библиографија др Доријана Хајдуа обухвата укупно 5 референтних јединица (необјављени мастер рад, необјављену докторску дисертацију и три чланка)

1. Хајду, Доријан (2009). *Комбинације речи и њихове колокативне особине у српском и шведском: контрастивна анализа на основу асоцијативног теста*. Београд: Филолошки факултет (необјављен мастер рад).

2. Хајду, Доријан (2013). *Нестандардни говор у шведском и српском: упоредна социолингвистичка и семантичка студија*. Београд: Филолошки факултет (нобјављена докторска дисертација)

3. Хајду, Доријан (2012). Когнитивна социолингвистика и могућност повезивања са теоријама модификације говора. *Анали филолошког факултета XXIV/I*. Београд.

4. Хајду, Доријан (2012). Прагматични еквивалент. Теорија заснована на истраживању српских и шведских увредљивих израза. *Анали филолошког факултета XXIV/II*. Београд.

5. Хајду, Доријан (2014). Сопствена дисфемизација – о разлозима за употребу увредљивих термина за сопствену групу. *Зборник међунардоне конференције* Језик, књижевност, маргинализација. Ниш: Филозофски факултет.

Остало (предавања, семинари, пројекти, преводи)

Предавања и семинари:

1. Хајду, Доријан: О социолингвистичким и семантичким аспектима увреда и псовки. Семинар на Катедри за нордистику Универзитета у Стокхолму (предавање изложено у априлу 2011).

2. Хајду, Доријан: Когнитивна социолингвистика и могућности проширења њене теорије повезивањем са другим социолингвистичким теоријама. Семинар на Универзитету у Упсали (предавање изложено у априлу 2012).

3. Хајду, Доријан: Нестандардни говор у српском и шведском: упоредна социолингвистичка и семантичка анализа. Стокхолм: Катедра за нордистику Универзитета у Стокхолму (предавање изложено у мају 2012).

4. Хајду, Доријан: Прагматични еквивалент. Теорија заснована на истраживању српског и шведског нестандардног говора. Београд: Друштво младих лингвиста (предавање изложено у мају 2013).

5. Хајду, Доријан: Шведски идиоми. Београд: Манифестација Европски дан језика (предавање на шведском језику изложено у септембру 2013).

6. Хајду, Доријан: Прагматична еквиваленција. Семинар на Универзитету у Упсали (предавање изложено у априлу 2014).

Пројекти:

1. Пројекат Преводилачки портал – у сарадњи с колегама с Групе за скандинавистику и организацијом Лицеј, 2008. (надаље)

2. Редакција преводилачког пројекта Шведски сто, припремљеног за Сајам књига 2010. године, у сарадњи с колегама с Групе за скандинавистику

3. TEMPUS REFLESS пројекат хармонизације силабуса, 2013.

4. Организација потконференције Скандинавија и Србија на Филолошком факултету у Београду (у оквиру конференције Србија између истока и запада), септембар 2013.

5. Организација потконференције Скандинавија и Србија на Филолошком факултету у Београду (у оквиру конференције Србија између истока и запада), септембар 2013.

Преводи:

Са шведског на српски:

Писани

Стручно-научни:

Peter Forsskål: Tankar om borgerliga friheten („Размишљања о грађанској слободи“, превод дела из XVIII века, 2014)

Филм:

Палме, 2013.

Men who swim/Män som simmar (Мушкарци који пливају), 2011.

Vikarien (Замена), 2007.

Књиге:

- Beate Grimsrud: En dåre fri („Будала слободна“, Чаробна књига, 2013)
- Michael Nordberg: Renässansmänniskan. 1400-talets Italien – myter och verkligheten („Ренесансни човек. Италија XV века – митови и стварност, Чигоја штампа, 2012)
- Henning Mankell: Den femte kvinnan („Пета жена”, Чаробна књига, 2011), заједнички превод са Данијелом Бабић
- Steve-Sem Sandberg: De fattiga i Lodz („Убоги у Лођу“, Чаробна књига, 2010), заједнички превод са Данијелом Бабић
- Ninni Holmqvist: Enhet („Потрошни”, Чаробна књига, 2010)
- John Ajvide Lindquist: Låt den rätte komma in („Пусти правог да уђе“, Evrogiunti, 2010)
- Henning Mankell: Villospår („Погрешан траг”, Чаробна књига, 2010), заједнички превод са Жељком Ћириковачким
- Stieg Larsson: Luftslottet som sprängdes, („Кула од карата”, Чаробна књига, 2009), заједнички превод са Данијелом Бабић и Зорицом Манчић
- Stieg Larsson: Flickan som lekte med elden, („Девојчица која се играла ватром”, Чаробна књига, 2009), заједнички превод са Данијелом Бабић и Зорицом Манчић

- Stieg Larsson: Män som hatar kvinnor, („Мушкарци који мрзе жене“, Чаробна књига, 2009), заједнички превод са Данијелом Бабић и Зорицом Манчић

- Kim M. Kimselius: Tillbaka till Pompeji, („Повратак у Помпеју”, портаЛибрис, Београд, 2007)

- Kim M. Kimselius: Jag är ingen häxa, („Ја нисам вештица“, портаЛибрис, Београд, 2006)

- Kim M. Kimselius: Faraos förbannelse, („Фараоново проклетство“, портаЛибрис, Београд, 2005)

- Rätt till barndom – Här och nu – (Право на детињство – сада и овде): збирка радова са међународног семинара, 2004.

- Majgull Axelsson: Aprilhäxan, („Априлска вештица“, Геопоетика, Београд, 2004), групни превод

<u>Усмени</u> (око 250 сати)

- Симултани и консекутивни превод за Шведски радио, 2011.

- Фестивал *Радост Европе* (2004, 2005, 2006, 2009) – са шведског на српски и српског на шведски

- Комад: *Jag har ingen*, (Нигде никог немам, БЕЛЕФ, 2004) – са шведског на српски

- Астрид Линдгрен – семинар (ДКЦ; Београд, 2003) – са шведског на српски и српског на шведски

Са енглеског на српски:

- Body and Health („Људско тело и здравље”, Младинска књига, 2008)

- The Gates of Paradise, collection of short stories, editor Alberto Mangel („Врата раја“, портаЛибрис, 2007)

ТВ-програм (за Радио-телевизију Србије):

- BBC's Private Life of a Master-piece: Piero della Francesca's The Resurrection (Приватни живот ремек-дела: Пјеро дела Франческа, Ускрснуће)

- BBC's Private Life of a Master-piece: Rembrandt van Rijn's Night Watch (Приватни живот ремек-дела: Ноћна стража Рембранта ван Рајна)

- New Masters: Pablo Picasso (Нови мајстори: Пабло Пикасо)

- Degas, Little Dancer Aged Fourteen (Едгар Дега: Мала играчица)
- August Rodin (Огист Роден)
- Miracle Planet – Violent Planet – Secrets of Our Past (Чудесна планета, тајне наше прошлости)
- Miracle Planet – Snowball Earth – The First Complex Life (Чудесна планета, први сложени живот)
- BBC's Horizon – We are Aliens (Хоризонт: Ми смо ванземаљци)
- Incredible Journeys with Steve Leonard – The Osprey Odyssey (Невероватна путовања са Стивом Ленардом – Одисеја орла рибара)

Са словеначког на српски:

- Miro Simčič, Tito brez maske, („Тито без маске", Младинска књига, 2008), превод са Војином Анчићем
- „Десетка", Збирка кратких прича (Бојан Месерко „Трептај сенки на ветру", 2006)
- *Pobocza*, Internet Magazine for Literature and Culture of Eastern and Central Europe, 2005-2006.
- Часопис *Фрка*, 2006.

Са српског на енглески:

Милоје Ђуришић „(Време сумњи у) године заплета" [афоризми], (Time of Doubt in) Years of Plot (Апостроф, 2002)

На основу теме мастер рада, докторске дисертације, али и осталих наведених радова може се закључити да су у фокусу стручног и научног интересовања др Доријана Хајдуа скандинавистичко-лингвистичка, контрастивна, социолингвистичка и когнитивно-антрополошка перспектива у приступу проучавању скандинавских језика. У наведеним радовима, посебно у докторској дисертацији, указано је на то да, у односу на контрастивна лингвистичка испитивања у скандинавским језичким заједницама и матичној, у домену социолингвистике и когнитивно-антрополошког приступа, постоји неравномерна квантитативна заступљеност студија у вези с поменутим темама.

У мастер раду *Комбинације речи и њихове колокативне особине у српском и шведском: контрастивна анализа на основу асоцијативног теста* направљен је пресек релевантних теорија о врстама колокација и јачини везе између њихових конституената, да би се потом оне практично провериле асоцијативним тестом на матерњим говорницима шведског и српског језика. Резултати теста су потом детаљно контрастирани, па се тако на једном месту налази како преглед теорија из ове области, тако и практична реализација колокација у ова два језика (уз емпиријски добијене процентуалне резултате, подељене и по полу испитаника), што би могло бити од користи и помоћи матерњим говорницима српског језика приликом проучавања овог аспекта шведског језика.

У област скандинавистичке лингвистике односно, овде конкретније, социолингвистичких, когнитивно-антрополошких контрастивних проучавања спада и докторска дисертација *Нестандардни говор у шведском и српском: упоредна социолингвистичка и семантичка студија* (2014). Наведена докторска дисертација има 229 страна и подељена је у девет поглавља: 1. Увод, 2. Преглед досадашњих истраживања: теоријски оквир – нестандардни говор и теорије о модификацији говора, 3. Владајући културни модели у шведском и српском друштву и њихов утицај на тематику коју изрази нестандардног говора обрађују, 4. Псовке у речницима, 5. Анкета. Истраживање увредљивих израза и псовки, 6. Прагматични (конотативни) еквивалент. Основна теорија заснована на емпиријском истраживању конотативне компоненте асоцијативног значења код израза нестандардног говора у шведском и српском језику, 7. Детаљна анализа категорија нестандардног говора из социолингвистичке и семантичке перспективе, као и перспективе прагматичне (конотативне) еквиваленције, 8. Сопствена дисфемизација и 9. Закључак, након чега следи: Литература, Прилог 1: анкета на шведском језику, Прилог 2: анкета на српском језику, Биографија аутора.

У уводним поглављима (1-2), која представљају теоретску базу истраживања, дефинишу се предмет и циљеви истраживања. Да би будућим корисницима приближио овај недовољно истражени сегмент језика и тематику свог истраживања као и проблеме на које притом наилази, кандидат по правилу прво представља неколико најзаступљенијих тумачења, даје свој суд о њиховим позитивним странама, али и о недостацима, и одлучује се за комбинацију теоријских модела на којој ће базирати своје истраживање и анализу.

Потом, под окриљем когнитивне антропологије и теорије културних модела, у трећем поглављу, кандидат покушава да нађе одговор на питање зашто између две језичке и културне заједнице, шведске и матичне, постоји очигледна разлика у тематици коју увредљиви изрази и псовке обрађују. То се пре свега односи на непостојање посредног вређања чланова породице у шведском језику. У вези с тим представља се развој једнакости између полова у шведском друштву, почев од XVIII века. Кроз одељке и пододељке прави се детаљна анализа фактора који су довели до стварања културних модела у поменутим друштвеним заједницама. Кандидат објашњава зашто је ова анализа од велике важности за разумевање развоја и употребе израза нестандардног говора, али и као додатни увод у сопствену теорију. Кандидат наводи да је разумевање културних модела веома важно за потпун опис ове категорије језика и обрађивање свих корака који постоје приликом избора израза нестандардног говора. У те кораке кандидат убраја услове за настанак одређеног израза, значење израза, употребу и фреквенцију, разлоге за употребу у одређеној говорној ситуацији и прагматичне (конотативне) еквиваленте на другом језику. Поред тога, дубља анализа културних модела омогућила је и додатни увид у само шведско друштво, што је, са своје стране, посебно значајно и за разумевање категорије прагматичног (конотативног) еквивалента, али и когнитивних културних модела и свега онога што они подразумевају (а што се, са своје стране, одсликава и у језику). Ова анализа употпуњена је квалитативним интервјуом који баца додатно светло на изнесене хипотезе и обезбеђује њихову потврду.

У поглављу 4 представља се анализа односа шведских и српских речника према опсценим лексемама. Кад су српски речници у питању, кандидат се ослања на већ постојеће истраживање (Шипка 1999), док за шведске речнике прави ново, засновано на поменутом српском. Резултати се потом представљају у табели. На основу оба ова прегледа наводи се закључак да се ипак већи број аутора и издавача у Шведској одлучује да укључи псовке у своје речнике. У Нуштетсовим издањима, за која кандидат каже да су вероватно најфреквентнија од свих, налазе се све опсцене речи анализиране и у шведским и у српским речницима. Кандидат закључује, стога, да је однос према псовкама је у Шведској слободнији него у Србији што се може сматрати контрастом у односу на апсолутни број псовки и њихове могуће варијације, комбинације и ситуациони потенцијал, а самим тим и учесталост употребе у свакодневном говору.

У петом поглављу се представља обимније емпиријско истраживање, извршено на матерњим говорницима шведског и српског језика у периоду између марта и маја 2012. године. Истраживање је спроведено у форми анекте чији се примерци могу наћи у прилогу докторске дисертације.

Поглавље 6 представља једно од најважнијих у поменутој дисертацији будући да се у њему представља категорија прагматичног (конотативног) еквивалента. Кандидат наводи потребу за ревидирањем досадашње праксе да се за увредљиве изразе и псовке на другом језику тражи идиоматски еквивалент. Напомиње се и то да се у мало постојећих речника између ова два језика и нешто више литературе о овој области – од чега не постоји ниједно озбиљније истраживање које би контрастирало нестандардни говор у шведском и српском – конотативно значење не помиње, а увреде и псовке се ретко или никад не посматрају из социолингвистичке перспективе. У складу с тим, изостаје и било каква анализа конотативне компоненте и њеног утицаја на наредне врсте значења у практичној комуникацији. Исто тако, у једнојезичним студијама увредљивих израза и псовки, нема помињања конотативног значења, нити анализе маркираности оваквих израза у говорним ситуацијама. Нестандардни говор се, како наводи кандидат, никад досад није третирао као кôд супротстављен стандардном говору у оквиру једног језика.

У седмом поглављу се прави детаљан преглед и анализа корпуса израза нестандардног говора. Изрази се деле у категорије и поткатегорије (основне опсцене лексеме, псовке у различитим ситуацијама, еуфемизирани изрази, увредљиви изрази према особинама које се истичу, некадашњи медицински термини за менталну заосталост, поређење са животињама...). Резултати истраживања се и овде наводе и користе приликом поређења. На крају поглавља прави се осврт на погрешну употребу израза нестандардног говора у другом језику, уз давање практичних примера.

У поглављу 8 представља се теорија сопствене дисфемизације, односно употребе увредљивих термина за себе и припаднике сопствене групе. Кандидат закључује да, било да се ради о припадницима групе који користе дисфемизме (уобичајено маркиране изразе, дивергентне од стандардног говора, који се сматрају „њиховим“ кодом односно егзонимима) за себе, било о онима који их користе за неког другог, социолингвистичка позадина је иста: (а) користи се онај кôд који се сматра „нашим“ (а који ће остатак

друштва углавном сматрати „њиховим“) не би ли се створила слика идентитета како пред собом и осталим припадницима групе, тако и према другима, (б) овим се (свесно или не) конвергира у односу на припаднике групе, а дивергира у односу на све друге, чиме се додатно потврђује припадност групи и различитост у односу на оне изван ње, (в) све ово се у основи изводи тумачењем и процењивањем трошкова и награда, што нам је свима својствено, и путем те процене долази до бирања оног кода који ће за дату ситуацију најбоље одговарати намерама говорника, што је у овом случају избор маркираног кода из перспективе оних изван, односно немаркираног из перспективе оних унутар групе, (г) на основу те процене, може доћи и до намерног бирања маркираног кода, уколико он треба да одигра одређену улогу у комуникацији

Закључак (поглавље 9) је конзистентан и потпуно је у складу са теоријским основама које су послужиле за израду ове докторске дисертације, али и са анализом материјала израза нестандардног говора од којег је оформљен корпус.

Рад се завршава списком референтне литературе. Литературом су превасходно обухваћене публикације скандинавских аутора из области нестандардног говора, али и радови наших аутора из наведених области. Поред тога, литературом је обухваћен и социолингвистички теоријски оквир, као и когнитивно-антрополошке студије. Коришћена литература је актуелна и адекватно одабрана с обзиром на специфичност теме. Након литературе, приложена је и анкета на шведском и на српском језику, у интегралном облику. Дисертација се закључује биографијом аутора.

Захваљујући познавању поменутих области и шведског језика, Доријан Хајду је у својој докторској дисертацији успешно анализирао велики број примера израза нестандардног говора, на начин на који то досад није рађено, укључујући у разматрање и социолингвистичке разлоге за употребу израза, њихову маркираност, као и владајуће културне моделе у поменутим друштвеним заједницама. Докторска дисертација Доријана Хајдуа је, гледано у целости, конзистентно, целовито и методолошки коректно дело. Резултати истраживања су презентовани јасно, прегледно и консеквентно, а богата референтна литература сведочи о доброј теоријској утемељености истраживања.

Током рада на наведеној докторској дисертацији проистекла су објављена три рада: *Когнитивна социолингвистика и могућност повезивања са теоријама модификације говора* (2012), *Прагматични еквивалент. Теорија заснована на истраживању српских и шведских увредљивих израза* (2012) и *Сопствена дисфемизација – о разлозима за употребу увредљивих термина за сопствену групу* (2014). Први од поменутих радова се ослања на релативно нову област лингвистичких проучавања, когнитивну социолингвистику. У првом делу рада прави се теоријски преглед основне теорије из ове области и предлажу еквиваленти термина на српском језику. У другом делу рада се представљају идеје о могућем проширењу ове теорије и комбиновању са социолингвистичким теоријама о модификацији говора, уз велики број практичних примера. Рад се може посматрати и као допринос тек однедавно започетим когнитиво-социолингвистичким пручавањима код нас.

У другом раду се, поред пресека теорија у вези са увредљивим или погрдним изразима, представља категорија прагматичног еквивалента, на основу емпиријског истраживања спроведеног на матерњим говорницима српског и шведског језика. У фокусу су погрдни изрази (увреде и псовке) који садрже конотативну компоненту значења. Прагматични еквивалент се уводи у ситуацијама када, на основу фреквентности употребе до које се истраживањем дошло, семантички или идиоматски еквивалент није довољан.

Трећи рад је тематски и садржински тесно повезан с докторском дисертацијом Доријана Хајдуа о нестандардном говору у српском и шведском језику. Тема којом се кандидат у раду бави је сопствена дисфемизација, односно употреба – из перспективе стандардног говора – увредљивих или политички некоректних термина за себе и припаднике сопствене групе (углавном маргинализоване: црнци, Роми, хомосексуалци, навијачи...). Теоријски оквир је социолингвистички, уз семантички и прагматички, а изнете хипотезе у вези са разлозима за овакву употребу засноване су на постојећим истраживањима, пре свега у Скандинавији, али и сопственом емпиријском истраживању нестандардног говора (увреда и псовки) обављеном у Србији и Шведској 2012. године. Поред разлога, представљају се и могуће категорије сопствене дисфемизације, при чему се увредљиви говор посматра као варијетет или кôд стандардног (неувредљивог) говора. Из ове перспективе, маркирани и немаркирани кôд могу се посматрати и као

маргинализовани и немаргинализовани. Уз више примера на неколико језика (српски, енглески, шведски), предложени разлози и категорије се анализирају, у покушају да се одговори на питања: да ли свесна употреба дисфемизама за сопствену групу умањује или повећава њену маргинализацију; да ли је таква употреба и сама маркирана и маргинализована у односу на несвесну и зашто. На крају се представљају и могући даљи кораци у истраживању ове теме, како теоријски, тако и емпиријски.

Закључак

Др Доријан Хајду се у досадашњем раду потврдио као поуздан сарадник на Групи за скандинавске језике и књижевност Катедре за германистику. Његов педагошки рад је досад увек био веома позитивно оцењен од стране студената. Објављени радови сведоче о преданом бављењу струком. Приложена библиографија сведочи о истинској посвећености кандидата језичким областима које су у фокусу његовог научног интересовања, а у домену скандинавистичке лингвистике. Својим објављеним, али и будућим радовима, кандидат ће знатно допринети унапређењу ове лингвистичке дисциплине код нас.

На основу горенаведеног Комисија са задовољством предлаже Већу Филолошког факултета да **др Доријана Хајдуа изабере у звање доцента за ужу научну област Скандинавистика, предмет Скандинавистичка лингвистика.**

Београд, 22.12.2014. Комисија:

_____

др Зорица Ковачевић, доцент

_____

др Смиља Срдић, редовни професор

_____

др Слободан Грубачић, професор емеритус